
DIE WETENSKAPLIKE BETEKENIS VAN DIE WERK VAN PROFESSOR B. GEMSER.

Op Vrydag 1 Junie, aanstaande, sal dit presies 25 jaar wees dat Professor B. GEMSER sy amp as hoogleraar in die Teologiese Fakulteit aan die destydse Transvaalse Universiteitskollege te Pretoria (nou die Universiteit van Pretoria) aanvaar het. Die Fakulteit wat toe pas nege jaar bestaan het, het oor die dienste van slegs twee voltydse professore nl. Proff. GREYVENSTEIN en ENGELBRECHT beskik. Hulle is in deelydse hoedanigheid bygestaan deur Prof. MACMILLAN, destyds predikant van die Presbiteriaanse gemeente van Pretoria, wat verantwoordelik was vir die onderrig in die godsdienshistoriese vakke. As ons die Kerkalmanak van die jaar 1927 opslaan dan vind ons aan die einde van die ry diensdoende predikante van die Kerk, in totaal 22, vir die eerste keer in die offisiële jaarboek van die Kerk die naam van Prof. GEMSER. Die groottotal teologiese studente ingeskryf aan die Universiteit was dertien, versprei oor al die studiejare. Van hierdie dertien was daar slegs drie besig met die eintlike teologiese studie, terwyl een nl. Prof. C. H. RAUTENBACH, die teenwoordige Rektor van die Universiteit van Pretoria, toe sopas die proponentseksamen afgelê het.

Naas sy eie vakke Kerkgeskiedenis en Kerkreg, Dogmengeskiedenis en 'n gedeelte van die Dogmatiek, was Prof. ENGELBRECHT verantwoordelik vir die Ou-Testamentiese vakke en Hebreeus. Die aanstelling van 'n derde professor het noodsaaklik geword, want dit sou

ook beteken dat, die vir die twee professore onmoontlike taak om die hele kursus te behartig, enigsins verlig sou word om hulle sodoende die nodige tyd en vryheid te gee om te konsentreer op hulle eie vakke.

Toe eenmaal die aanstelling van 'n derde professor deur die Kerk goedgekeur is, is dadelik stappe gedoen en is uitgesien na 'n persoon om hierdie vakature te vul. Binne die geleedere van ons Kerk was op daardie tydstip geen Ou-Testamentikus nie en gevolglik is getrag om 'n bevoegde persoon uit Holland te kry. Prof. H. TH. OBBINK van Utrecht, wat sy hele lewe deur groot belangstelling en medelewe met ons Kerk betoon het, het hom ook in hierdie benoeming geïnteresseer en het by die Kerk sterk aanbeveel dat besondere aandag geskenk sal word aan die destydse predikant van die gemeente Lutjegast in die provinsie Groningen, nl. Dr. B. GEMSER. Die beslissing van die kerklike outoriteite, wat saamgewerk het met die van die Universiteit was eenparig ten gunste van hierdie jong geleerde, wat toe nog geen twee jaar tevore aan die Universiteit van Groningen gepromoveer het.

Professor GEMSER het in die jaar 1910 ingeskryf as student aan die Universiteit van Groningen om in die Teologie te studeer. Reeds spoedig aan die universiteit het geblyk in watter rigting van die teologiese wetenskap die belangstelling van die jong student GEMSER gelê het. Onder die leiding van Prof. VAN DEN HAM het hy die studie in die Hebreeus voortgeset en aangespoor deur Prof. BLEEKER, die bekende Groningse Ou-Testamentikus, het die belangstelling in die Ou-Testamentiese vakke gaandeweg aangegroei. Behalwe die eintlike teologiese studie het 'n nuwe veld van studie en wel die van die Semitiese Lettere hom al meer en meer bekoor, en toe na die dood van Prof. VAN DEN HAM Prof. F. M. TH. DE LIAGRE BÖHL sy opvolger geword het, was die lot van die jong teoloog vir die eerste jare alans bepaal. Hy het leerling geword by die beroemde Assirioloog. Die teologiese studie het hy voortgeset en in 1917 het GEMSER die doktoraaleksamen in die Teologie afgelê, maar die Semitiese Lettere het so'n vat op hom gekry dat hy ook kort daarna die doktoraaleksamen daarin gedoen het. Die studie aan die akademie was hiermee afgerond, die weg tot die bediening van die Woord het oopgestaan en die pastorie het gewag. Tien dae na die huwelik met Mej. K. E. JELLEMA is Proponent GEMSER georden in die gemeente Lutjegast op 17 November 1917.

Die bande met die akademie was sterk en in die pastoriejare te Lutjegast het Ds. GEMSER vrugbaar gebruik gemaak van die tyd tussen die pastorale bedrywighede om hom te verdiep in die studie van die Semitiese Lettere, veral die Assiries-Babilonies en die ouere Sumeries. Hiernaas het hy weekliks les gegee in die Hebreeus aan die twee gimnasia in Groningen, vir 'n tydperk van ongeveer agt jaar. Inmiddels het hy onder leiding van Prof. DE LIAGRE BÖHL onverpoosd gewerk

aan die proefskrif en het op 16 Oktober 1924 die bekroning van sy studies gesien toe hy met Prof. DE LIAGRE BÖHL as promotor, in daardie jaar ook Rector Magnificus van die Universiteit, met die proefskrif „*De Betekenis der Persoonsnamen voor onze kennis van het Leven en Denken der oude Babyloniërs en Assiriërs*” die graad van Doktor in die Lettere en Wysbegeerte behaal het.

Hierdie proefskrif getuig van deeglike en omvangryke studie, die vrug van jarelange navorsing, waarin 'n massa gegewens en materiaal versamel en verwerk is. Dit is 'n kultuurhistoriese ondersoek na die inhoud van die persoonsname in die ou Babel en Assirië om so die gedagte-wêreld van die bewoners van die Tweestromeland te leer ken. Na 'n aanvanklike oorsig van die Sumeriese (die ouere) nomenklatuur kom die skrywer tot sy eintlike onderwerp die Babilonies-Assiriese persoonsname, waarvan die groot massa gevind word in die juridiese tekste, sensuslyste, kontrakte, briewe, e.s.m.

Die skrywer wys op die verskil tussen die ouere Sumeriese naamgewing en die jongere Akkadiese. Die Sumeriese name is ontleen aan die historiese inskripsies, mites, himnes, legendes, liturgieë, aan die tempelargief en aan die koningsfiguur wat in die ou Ooste 'n goddelike karakter dra, soos blyk uit die godsdeterminatief waarmee dit geskryf word. In die Akkadiese kry ons name wat familieverhoudings uitdruk, name wat liggaamsgebreke of opvallende eienskappe van die draer aandui, dierename (mens dink hier aan die Bybelse name bv. Rachel wat ooi beteken of Kaleb wat die Hebreeuse woord vir *hond* is), verder plantename, beroepsname (cf. ons name Visser, Bakker, Smit, Potgieter) en name wat die geboortetyd en geboortedae uitdruk (cf. ons Bantonaam Jannewarie, April, September).

GEMSER wys daarop dat daar ook baie punte van ooreenkoms is, wat begryplik is gesien dat beide beskawings die Sumeriese en die Akkadiese so innig saamgegroei het; die Sumeriese kultuur het sy spore diep op die Akkadiese afgedruk. Gemeenskaplik is die name wat attribute van die gode bevat, wat die godewoorde prys en wat tempelname bevat. Hy beklemtoon die onpersoonlike karakter van die Sumeriese eiename en noem dit „priesterlik”.

Vervolgens gaan hy oor tot die sistematiese behandeling van sy materiaal en gee 'n oorsig van die in die Tweestromeland heersende gedagtes en voorstellings oor die godheid en die persoonsname wat saamgestel is met een of meer godename. Besonder instruktief is die beskouing oor die godheid in sy verhouding tot die mens en die mens in sy verhouding tot die godheid. Die verhouding kan drieërlei wees, 'n natuurlike, 'n familie of 'n etiese verhouding. Die godheid is die skepper, die onderhouder en die regeerder, die godheid is vader, moeder, oom, eggenoot, broer en suster; die godheid is god van die mens, hy is die regter, die verlosser, die helper, die algoeie. Die mens

is skepping van die godheid, hy is kneg van die godheid, hy is kind van die godheid; die mens is godsoeker, die sondaar en die begenadigde, die beskermling en vriend, die geseënde gelowige.

Voorts wys hy op die talryke name wat saamgestel is met die naam van die koningsfiguur, ditsy 'n aardse koning of 'n godheid. Die algemeen oosterse vergoddeliking van die koning het sy invloed ook laat geld op die naamgewing in die ou Babel en Assur.

Geheel die proefskrif getuig van die deeglikheid en noukeurigheid waarmee die onderwerp aangepak en beheers is en die resultate van die ondersoek aangebied word. Wie die geestes- en gedagte-wêreld van die Assiries-Babiloniese volke wil leer ken, het hier 'n ryk bron waaraan hy hom kan verkwik.

Enkele maande na die promosie het die benoeming van die Transvaalse Universiteitskollege gekom en Dr. GEMSER het besluit om die benoeming te aanvaar. In die eerste helfte van 1926 het hy en Mevr. GEMSER na die nuwe vaderland gekom en het op Dinsdag 1 Junie, na voorafgaande toelating tot die evangeliebediening in die Nederduitsch Hervormde Kerk van Afrika, die betrekking as hoogleraar in die Teologie alhier aanvaar. Die oorgang hierheen moes ontsaglik groot gewees het. Gewoond aan al die fasiliteite van die biblioteke aan die Hollandse Universiteite, met alle moontlike publikasies en tydskrifte tot sy beskikking of altans maklik bekombaar, kom hy nou in 'n fakulteit wat nog geen tien jaar bestaan en wat op sy bepaalde studiegebied so goed as niks kon aanbied nie om 'n nuwe departement van die Ou-Testament hier te skep. Daarnaas was hy verantwoordelik vir die Hebreeus in die B.A. jare.

Met bomenslike moed en 'n onverwoesbare optimisme het Prof. GEMSER die nuwe taak aangepak. Die hele Ou-Testamentiese kursus is omgevorm met die noodsaaklike voorstudie van die Hebreeus. Met hart en siel het hy hom toegewy aan die nuwe werk. Ywer en geesdrif het nie ontbreek nie. By die begin van sy doseerwerk was hy soms wel enigsins skugter en aarselend (skrywer hiervan was destyds in die derde jaar) om 'n bepaalde mening uit te spreek, maar met die koms van die jare het die rypheid gekom en daarmee die oortuigdheid, en nog altyd die beskeidenheid waarmee hy die soms verharde studente tog altyd weer gewen het. Nou nadat soveel jare verby is kan 'n mens vermoed watter stil heimwee en verlange daar soms moes gewees het na die ou Nederland en na die Groningse Universiteit.

Maar daar het teenoor gestaan dat die nuwe, eintlik nog onbegonne taak alhier sy bekoring vir Prof. GEMSER gehad het. Ook al het dit partymaal selfstryd gekos om sy lot blywend aan Suid-Afrika te verbind, nadat die stryd beslis was het hy hom as 't ware met vernuwde belangstelling en toewyding aangegord vir die taak. Met groot dankbaarheid en waardering het die Kerk en die Universiteit opge-

merk dat Prof. GEMSER hom al hoe meer met Afrika verbonde gevoel het.

Naas al die Ou-Testamentiese vakke, eksegeese, O.T. Teologie, inleiding, kanongeskiedenis vir al die B.D. jare, het hy Hebreus vir al die B.A. jare, later nog elke jaar 'n Semitiese taal, Aramees, Arabies, Asseries-Babilonies, Egipties, Sieries of Nu-Hebreus afwisselend, vir die derde jaars of die M.A. Studente, gedoseer, behalwe die Oosterse kultuurgeskiedenis. Wie egter van mening was dat Prof. GEMSER bloot sou doseer, het hom vergis. Naas die ontsaglike hoeveelheid lesings wat hy moes gee en die noodsaaklike voorbereiding daarvoor, het hy nog tyd kon vind vir eie wetenskaplike navorsing en studie. Geruime tyd al het sy belangstelling uitgegaan na die Spreukeboek. Enkele maande na sy aanvaarding van die professoraat alhier verskyn in die „Nieuwe Theologische Studiën” 'n artikel van sy hand — *Conjecturen bij het Boek der Spreuken* —. In die loop van die volgende jaar, 1927, in „Onder Eigen Vaandel” 'n bydrae „*Gedachtenassociaties in het Spreukenboek een middel tot tekstfixeering*” wat in 1929 opgevolg word deur die deel „*De Spreuken van Salomo*” in die bekende serie „Tekst en Uitleg”. Graag sou ek hier as aardigheid wou byvoeg dat ons, as sy studente, reeds voor die verskyning van die boek kon kennis neem van die nuwere resultate daarin vervat; in die jaar 1929 het ons in die eksegeese juis capita uit die Spreukeboek behandel.

De Spreuken van Salomo omvat die nuwe vertaling en die eksegeese van die eerste 24 hoofstukke van die Spreukeboek. Die geskooldeheid in die Semitiese Lettere het bevrugtend gewerk. Reeds die eerste paragraaf van die inleiding toon die nawerking van die proefskrif. Hy skrywe: „in de persoonsnamen der Babyloniërs, welke met een godsnaam zijn samengesteld, wordt de god door zijn belijder gehuldigd als wijs, kundig, bezonnen... aldus hebben ouders bij de naamgeving van hun kinderen hun goden geëerd.”

GEMSER toon aan dat die wysheid nie iets spesifiek Israelities is nie, maar 'n bekende verskynsel in die Ou Ooste, met name in Egipte en in Babel en Assierië, 'n gawe deur die godheid geskenk aan die mens. Hy wys op treffende ooreenkomste tussen die Bybelse en Oud-oosterse wysheidsliteratuur, nie net alleen wat die formele kant betref nie maar ook na die inhoud. Die ontdekking van die wysheidsboek van Amenemope in Egipte en die Aramese vorm van die Spreuke van Achikar het die vraag laat ontstaan tot hoe 'n mate die Bybelse versamelaars van die Spreuke gebruik gemaak het van die in die omwonende volke gangbare spreukeversamelings.

Geheel nuut in sy kommentaar is dan ook die verwerking van die Babiloniese en Egiptiese materiaal en so opvallend is die woorde-lyke ooreenkomste dat ontlening aan die Babiloniese en Egiptiese wys-

heidsboek nie geloën kan word nie. Die spreukeversamelaars van Israel het egter nie bloot meganies vertaal en neergeskryf nie maar hulle stempel daarop afgedruk. GEMSER sien die verskil uitkom in vierderlei opsig :

1. Die monoteïstiese Godsvoorstelling van die Israelitiese spreuke.
2. Die konsentrasie van die moraliteit in die begrip „geregtigheid”.
3. Die demokratiese karakter van die Bybelse spreuke. — Hier is nie die vergoddeliking van die koning te vinde nie, geen standsmoraal, of die geval dat 'n bepaalde kring op die oog is.
4. Die onsistematiese en die onuitgewerkte in die Spreukeboek, wat wys op minder skoolse ontwikkeling en op die besondere sorg om die oorgelewerde trou te bewaar.

Die vertaling is helder en duidelik. Die verklaring gee blyk van die ontsaglike hoeveelheid literatuur wat die skrywer verwerk het sonder dat hy sy persoonlike mening daarby ingeboet het. By die verskyning daarvan het die boek dadelik die aandag getrek en is gunstig geresenseer in die teologiese wêreld. De Teologiese Fakulteit van die Universiteit van Pretoria het deur die eerste publikasie van sy *Ou-Testamentikus* erkenning van buitelandse *Ou-Testamentici* verkry. Die betekenis van die verskyning van hierdie deel van „Tekst en Uitleg” kan seker nie oorskat en genoeg waardeer word deur die Fakulteit en nie minder deur die Kerk nie. As daar nog twyfelaars was aan die goeie reg van bestaan van die Opleiding van die Kerk, dan was hiermee die twyfel vir goed uit die weg geruim.

Prof. GEMSER het nie lank op hom laat wag vir die volgende publikasie nie. Twee jaar later het verskyn in dieselfde reeks *Spreuken II, Prediker en Hooglied van Salomo*. Dit is 'n waardige vervolg van *Spreuken I*. Naas die behandeling van die nog resterende hoofstukke van die Spreukeboek met verwerking van die sedert Deel I verskene literatuur vind ons hier die vertaling en verklaring van die *Prediker* en die *Hooglied*.

Die boek *Prediker* karakteriseer die skrywer as „de levensbiecht van een teleurgestelde”. „Den geest van het boek kan men wellicht het best aldus bepalen : in zijn levenswaardering kritisch-skeptisch, in zijn wereldbeschouwing deterministisch-fatalistisch, in zijn gedragsleer eudaemonistisch.” Die ontstaanstyd van die *Prediker* stel die skrywer in die tweede helfte of laaste kwart van die derde eeu voor C., 'n noodsaaklike produk van die tydperk tussen die *Ou* en *Nuwe Testament*. Prof. GEMSER wys op aan die *Prediker* verwante gedagtes wat wat voorkom in *Babel* en *Egipte* en op baie punte van aanraking tussen *Prediker* en die *Spreuke* van *Jesus Sirach*. Ook spore van beïnvloeding deur die *Griekse gees* is merkbaar.

Die veel-omstrede eenheid van die boek „ligt niet in zijn aaneengesloten volgorde van gedachten, maar in die stemming, welke de af-

zonderlijke overdenkingen 'als ondergronds verbindt'. Onder die wysheidsboeke vertoon die Prediker 'n eie karakter, moeilik benaderbaar vir die krities-analiserende logies-geskoolde gees van die westerling, wat die boek te veel sien as 'n logiese raaisel in plaas van 'n sielkundige probleem. Deur die boek vanuit hierdie standpunt te benader val baie van die skynbare teenstrydighede weg en deur die noukeurige en uiters geslaagde, vlot vertaling kom mens so tot 'n beter verstaan van die Prediker boek.

Die Hooglied verteenwoordig in die Skrif die Oud-Israelitiese liefdeslied en is bedoel „als een soort bruiloftsliederenbundel, voorbeeld van en leidraad voor de gezangen, die het bruiloftsceremonieel van een bepaald district van Oud-Palestina begeleiden.”

Die skrywer wys daarop dat om die Hooglied reg te verstaan die in die Ou-Ooste geldende gebruike en gewoontes geken moet word, veral die koningsbeeldspraak. Deur die resultate van die ondersoekinge het veel wat duister was begryplik geword. Van al die gangbare hipoteses om 'n verklaring te gee ag GEMSER die afsonderlike „liedere hipotese” die mees waarskynlike, wat hy dan ook toepas by die vertaling en in die verklaring. Die allegoriese toepassing, erfenis van die Jodendom, en reeds baie vroeg deur die Christelike Kerk oorgeneem, ag die skrywer geoorloof, meer nog beslis nodig. „Het is ook de taak van den exegeet om met het oor der Gemeente de gedachten te beluisteren, die in het hart der Gemeente door het Hooglied zijn wakker geroepen.”

Besondere waardering moet ons betuig vir die vertaling van hierdie moeilike stof. Die beurtsange deur bruid en bruidegom, afgewissel deur die van die vroue, die gaste, die broeders, wek 'n heel ander indruk as wanneer die Hooglied gelees word in die in die Kerk gebruiklike vertaling. Die verklaring is verhelderend; die allegoriese toepassing aan die end van elke perikoop lyk ons in sommige gevalle enigsins geforseerd.

Die verskyning van die twee dele van „Tekst en Uitleg” van die hand van die Pretoriase Ou-Testamentikus het, behalwe in Nederland en Suid-Afrika, ook die aandag getrek en erkenning gevind van Ou-Testamentici in die ander Europese lande. In die vroeë dertigerjare is daar begin met die uitgawe deur die bekende Ou-Testamentikus van Halle Prof. OTTO EISSFELDT van die kommentareereks op die Ou-Testament, die later so bekende „*Handbuch zum Alten Testament*”. Prof. GEMSER is deur die uitgewer versoek om die Spreukeboek te versorg, waartoe hy ingewillig het.

Nie alleen was dit 'n vererende versoek vir en 'n erkenning van sy verdienste as Spreukekenner nie, maar ook vir die Universiteit van Pretoria, wat toe pas die status van 'n selfstandige universiteit verwerf het, was dit 'n onderskeiding, dat sy professor in die Ou-

Testament, uitgesoek is as medewerker. Wanneer ons let op die lys van medewerkers aan hierdie kommentareereks tref ons daar die name aan van Proff. BÖHL en THIERRY van Leiden. (die enigste twee Nederlanders), ROBINSON van Cardiff (die enigste uit Engeland), BENTZEN van Kopenhagen, KÖHLER van Zürich, HALLER van Bern, naas die tal eminente Duitse Ou-Testamentici soos EISSFELDT, HEMPEL, HANS SCHMIDT, BERTHOLET, ALT, GALLING, BEER, e.a.

Ook die Kerk het hom verbly dat sy Ou-Testamentikus, toe nog maar enkele jare na die aanvaarding van sy professoraat, hierdie buitengewone onderskeiding en internasionale erkenning van sy bekwaamhede te beurt geval het. In die loop van 1937 het dan ook verskyn *Sprüche Salomos*, wat baie goed vergelyk met die ander dele in hierdie reeks.

Van die stof wat hy in Spreuken in „Tekst en Uitleg” omrede die praktiese oogmerk van hierdie reeks nie kon verwerk nie word hierin nader uitgewerk. Wanneer mens die aangegewe literatuur in die deel „Tekst en Uitleg” vergelyk met die, in die Handbuch vermelde, dan val dit op watter groot belangstelling die Spreukeboek bly geniet. Tussen die datums van verskyning nl. 1926 en 1937 het baie nuwe publikasies weer die lig gesien.

GEMSER wys op die frappante ooreenkomste tussen die Oud-Oosterse wysheidsliteratuur en die van Israel, beide wat die vorm en wat die inhoud betref, maar beklemtoon tog die kenmerkend Israelitiese, veral die bepaald Hebreuse paronomasie, die eie motivering, die tiepies Israelitiese gedagtes en uitdrukkings en die demokratiese gees wat spreek uit die Spreukeboek in teenstelling met bv. die Egiptiese waar die wysheid behoort tot die kring van koninklike beamptes. Ook wat die godsvoorstelling betref wyk die Israelitiese Spreukeboek sterk af van die buite-Bybelse wysheidsliteratuur. Buite Israel kom dit nergens tot die hoogte van die religieus eties monoteïsme nie. Die wyses van Israel het wel kennis gedra van die wysheid buite hulle eie land, hulle het die literatuursoort oorgeneem met die daaraan verbonde wette en reëls, dog dit bruikbaar gemaak vir eie behoeftes.

In die derde versameling in die Spreukeboek word die ooreenkomste in die verklaring nader uitgewerk; die eerste helfte 22:17-23:11 word deur die skrywer voorsien van die veelseggende opskrif — ägyptisierende Sprüche. Maar ook hier waar die skrywer van die Bybelse Spreuke gebruik maak van die voorhande Egiptiese stof, geskied die navolging nie slaafs nie. Hierdie versameling toon woordelike ooreenkomste met die wysheidsboek van Amen-em-ope. Selfs die indeling in dertig hoofstukke wat ons vind in die Egiptiese Spreukeboek vind hier weerklank. Opvallend is die standpunt wat Prof. GEMSER in die Handbuch inneem. In „Tekst en Uitleg” daar skrywe hy nog in die verklaring by 22:20, „Het woord *eergisteren* met ERMAN

en GRESSMANN as *dertig* te lezen, hier te denken aan de dertig hoofdstukken van het Egyptische spreukenboek en in onze verzameling dertig perioden te vinden, lijkt ons om verschillende redenen meer scherpzinnig dan waarskynlik en juist." In die Duitse kommentaar word die betreffende woord met *dertig* vertaal en heet dit: „Sogar die Einensteilung in dreissig Kapitel (Häuser) scheint der Israelitische Sammler als Programm für seine Sammlung übernommen zu haben.”

Die boek bevat 'n skat van gegewens en getuig van die werkkrag en die skerpsinnigheid van Prof. GEMSER. Vir my bly dit 'n probleem dat 'n mens só veel só goed kan sê in 'n bestek van 85 bladsye.

Die taak van Prof. GEMSER aan die Universiteit is intussen verlig. In 1938 het die departement van Semitiese Tale wat onder die leiding van Prof. GEMSER tot 'n selfstandige departement in die Fakulteit van Lettere uitgegroeï het 'n eie leerkrag verkry in die persoon van Dr. A. VAN SELMS en van toe af het Prof. GEMSER die hand vry gehad om hom uitsluitlik besig te hou met die Ou-Testamentiese vakke.

Tydens die verblyf van Prof. GEMSER met studieverlof in Holland. gedurende die jaar 1947, het in Afrika opnuut die vrees ontwaak, dat die ou Moederland, waar die werk en persoon van die hoogleraar baie hoog gestel is, hom nie meer na Afrika terug sou laat gaan nie. Met groot spanning is gewag op die besluit van Prof. GEMSER. Toe die beslissing eindelik geval het, het daar 'n gevoel van oplugting en verademing deur die Kerk gegaan.

Prof. GEMSER het teruggekeer na Suid-Afrika en aan die begin van die akademiese jaar 1948 sy werksaamhede hervat. Die Algemene Kerkvergadering wat in Mei van die jaar byeengekom het, het in sy vergadering sy dank en waardering betuig aan Prof. GEMSER vir sy beslissing en dat sy weg so gelei is om nog langer sy dienste aan die Kerk en Universiteit alhier te kan gee.

In 1949 het hy sy toe reeds tien jaar oue, maar deur die oorlog vertraagde belofte aan sy leermeester Prof. DE LIAGRE BÖHL vervul, om die laaste deel van die *Psalms* in „Tekst en Uitleg” te versorg, 'n bewerking van Psalms 90-150. In sy metode van behandeling van die stof sluit hy hom aan by die van DE LIAGRE BÖHL. In alle opsigte vorm dit 'n waardige vervolg op die eerste twee dele van die hand van die hoofredakteur van die reeks.

Die vrees wat die skrywer uitspreek in sy „Woord vooraf”, dat hy deurdat hy nouer aangesluit het by die Hebreuse teks in sy vertaling die genot van die lees daarvan sal verminder, blyk gelukkig ongegrond. Ons noteer hier net Psalm 90, 104, 121 uit die groot getal buitengewoon mooi vertaalde Psalms.

Meer behoudend en versigtiger as DE LIAGRE BÖHL is GEMSER waar dit gaan om die „troonbeklimmingspsalms”, wat 'n groot deel van hierdie vierde bundel in die Psalmboek uitmaak, Psalms 95-100.

Hierdie Psalms naas enkele ander o.a Psalm 47 is bekend geword onder die naam „troonbeklimmings- of troonbestygingspsalms”. Hulle sou gesing wees by geleentheid van die Ou-Israelitiese Nuwejaarsfees, soos wat dit gebruiklik was in Babel. Analoog aan die jaarlikse troonsbeklimming van die god Marduk in Babel, sou in Jerusalem die troonsbestyging van Jahwe op die feesdae gevier wees. Die betekenis van hierdie gebeure was dat Hy opnuut Koning op die eerste dag van die nuwe jaar word, en sy volk in die komende jaar sal seën en beskerm. Aan hierdie hipotese is die naam van die Noorse Ou-Testamentikus MOWINCKEL verbind. Dit het baie aanhangers gevind maar ook heftige bestryders wat hulle argumente daarop grond dat nergens in die Ou-Testament 'n kultiese teks of uitspraak te vind is waarvan met sekerheid afgelei kan word dat daar ooit in Israel so 'n troonsbestygingsfees van Jahwe bestaan het nie.

Prof. GEMSER spreek dan ook by voorkeur van die „koningschap-Gods-psalmen”. Ook die vertaling wys in hierdie rigting. Waar DE LIAGRE BÖHL in Psalm 47:8, 9 vertaal — God werd de Koning der gansche aarde en — God werd Koning over de volkeren, daar vertaal GEMSER dieselfde werkwoord met — is (als) koning (opgetreden), so ook in Psalm 97 — De Here is (als) Koning (opgetreden), en by die uitleg skrywe hy „deze uitdrukking geeft niet het statische, rustige regeren aan, maar het dynamische, actieve optreden als koning.” En verder „het gaat hier niet om een voor de eerste maal koning worden maar een voor aller oog als koning optreden.”

Al mag hierdie hipotese baie moeilikhede oplos in die Psalms as hulle betrek word by die troonbeklimmingsfees van Jahwe, soos DE LIAGRE BÖHL opmerk, bly die aanname van so 'n fees in Israel nog veronderstelling. Die laaste woord hieroor is nog nie gespreek nie.

Wat die liedere Hammaälöt betref, die Psalms 120-134, wat 'n groot deel van die vyfde en laaste bundel van die Psalmboek vorm, ag GEMSER nadat hy die ander verklarings afgewys het, die verklaring van „pelgrimsliedere” die mees waarskynlikste te wees. Die pelgrimstemming sien hy ook verteenwoordig in die s.g. trapperitme — die verskynsel dat 'n bepaalde woord of gedagte in 'n vers in die volgende vers weer herhaal word. In die vertaling laat hy dit duidelik uitkom deur die betreffende woord te spasiëer.

Die opvatting van MOWINCKEL dat hierdie psalms gedien het as prosessieliedere by die jaarlikse troonbeklimmingsfees van Jahwe met geleentheid van die Israelitiese Nuwejaarsfees wys hy af, omdat dit steun op „een archeologiese aanvechtbare interpretatie van teksten” en die inhoud van die tekste te veel betrek op net een bepaalde kultiese handeling. Die liedere Hammaälöt moet wellicht gesing gewees het met geleentheid van die optrek na die jaarlikse groot feeste wat in Jerusalem gehou is.

GEMSER het met die vertaling en verklaring van die vierde en vyfde Psalmboek bewys dat hy 'n uitnemende Psalmverklaarder is; 'n goeie leidsman in hierdie moeilike taak. „Psalmverklaring,” so skrywe Prof. DE GROOT, „is in het algemeen niet gemakkelijk. Psalmverklaring eischt naast wetenschappelijke scholing, ruimte en wijdte van blik; de exegeet moet staan onder den vrijen hemel Gods, met een verren horizon om zich heen, en hij mag zich niet opsluiten in een kamer met stoffige boeken. Het leven in den vollen zin des woords: leven met God, met de menschen en met zichzelf, is de allereerste voorwaarde voor een psalmverklaring, die niet beneden peil wil blijven.”

Van *Psalmen III* in „Tekst en Uitleg” kan ons met vrymoedigheid sê: dit het nie benede peil gebly nie.

Die publikasies van Prof. GEMSER in die afgelope kwarteeu het betrekking op sy bepaalde studierrein nl. die Ou-Testament. Dog die ou en eerste liefde, die vir die Semitiese Lettere, wat 'n tydlang gelyk het of dit sluimer, het weer wakker geword en sy aansprake weer laat geld. In die loop van die vorige jaar het hy begin met die opstel van 'n *Hebreeuse Spraakkuns*, in Afrikaans, wat in die loop van hierdie jaar, die jubeljaar, sal verskyn. Dit sal tewens die eerste Hebreeuse grammatika in Afrikaans wees.

Vir die wetenskap met name die van die Ou-Testament en die Semitiese Lettere, kan sy dienste seker nie genoeg waardeer word nie. Op hierdie tydstip kan dit wellic nog nie in die regte perspektief gesien word nie. Dit kan ons wel met vrymoedigheid konstateer, en niemand sou dit kan betwis nie, dat hy die grondlegger is van die wetenskaplike studie van die Ou-Testament in Suid-Afrika; die beste kenner van die Ou-Testament hier in ons land, 'n feit wat trouens ook blyk uit die erkenning en waardering van sy werk, eienaardig genoeg deur vakgeleerdes uit alle dele van die wêreld, tot beskaming van sy eie mense. Ons dink aan die jare van die Bybelvertaling in Afrikaans toe die hulp van 'n deskundige van oorsee bygehaal is om op die gebied van die Ou-Testament te adviseer met verbygaan van die Pretoriase Ou-Testamentikus, wat soos die praktyk tog uitgewys het kop en skouers bo hierdie raadgewer van die Bybelvertalingskommissie staan en bowendien deur sy verblyf hier meer kennis gedra het van die Afrikaanse idioom en segswyse.

Ook sy onlangs toetrede, op versoek, tot die redaksie van die nuut opgerigte internasionale tydskrif vir die Ou-Testamentiese studies *Testamentum Vetus*, getuig van die waardering van vakgenote van internasionale grootheid.

Maar nie alleen op die gebied van die Ou-Testament het hy verdienstelike werk gelewer nie. Prof. GEMSER was die skepper van die eerste departement van Semitiese Tale in Suid-Afrika. Tot met sy

koms was dit 'n onbekende studievak in ons land. Wel is aan verskillende universiteite Hebreeus as noodsaaklike voorstudie vir die teologie gedoseer, maar van die wetenskaplike studie van die Semitiese Tale was daar voor sy koms geen sprake gewees nie. Dit was hy, wat begin het om Hebreeus, Aramees, Arabies, Babilonies-Asseries, Sieries, Egipties en Nu-Hebreeus te doseer. Onder sy ou-studente is nie net die predikante van ons Kerk te reken nie, maar die professore van die Ou-Testament te Potchefstroom en Stellenbosch, DU TOIT en VERHOEF, en die professor in Semitiese Tale in Stellenbosch, WEISS is van sy oud-leerlinge.

Te midde van die aanvoor- en pionierswerk wat hy hier begin het en uitgebou het, waarin hy altyd hart en siel was, het hy die tyd gevind om te studeer en te publiseer. Trots baie aantreklike en aanloklike aanbiedinge uit die ou moederland, van ou en gevestigde universiteite het hy hier gebly om die eenmaal begonne taak te volbring, om die Universiteit van Pretoria, die wetenskap en die Hervormde Kerk te dien — nog meer om die werk te doen van sy Sender en Opdraggewer.

En waar hy nou in hierdie jaar mag terug sien op die arbeid van 'n kwarteeu, wat ook dikwels insoverre dit die studente betref 'n ploeg op rotse moes gewees het, wil die Kerk aan die jubilaris en Mevr. GEMSER sy hartelikste gelukwense oorbring en onder die skare wat saamjubel vanjaar sal die stemme van die oudstudente nie ontbreek nie.